

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De opkomst van radicaal rechts populistische partijen in West-Europa en haar gevolgen

Radicaal rechts populistische partijen zijn sinds de jaren tachtig aan een opmars in West-Europa bezig. In sommige landen wisten ze zelfs van de marge naar de macht op te schuiven. Voor gevestigde partijen blijkt het niet eenvoudig om de politieke agenda te controleren en kiezers terug te winnen. Onder de traditionele partijen, ook in de christendemocratische partijfamilie, wordt heel verschillend gedacht over samenwerking met radicaal rechts populistische partijen. Ze zullen zich aan de nieuwe politieke situatie moeten aanpassen.

door Sarah L. de Lange

Sarah L. de Lange is universitair docent politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Zij promoveerde in 2008 met haar studie *From Pariah to Power. Explanations for the Government Participation of Radical Right-Wing Populist Parties in West European Parliamentary Democracies* aan de Universiteit Antwerpen.

HOEWEL DE LAATSTE DECENNIA VERSCHILLENDE soorten populistische partijen zijn doorgebroken, staan radicaal rechts populistische partijen het meest in de spotlights. De opkomst van deze partijen krijgt veel aandacht omdat het electorale succes van deze partijen ongeëvenaard is. Geen enkele nieuwe partijfamilie heeft sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog in zo veel West-Europese landen voet aan de grond weten te krijgen. De electorale doorbraak van radicaal rechts populistische partijen heeft gevestigde partijen niet onberoerd gelaten, omdat zij in veel gevallen kiezers aan deze partijen verloren hebben. Ook zorgen de controversiële agenda en de onconventionele manier van politiek bedrijven van radicaal rechts populistische partijen ervoor dat gevestigde partijen zich genoodzaakt zien op de opkomst van radicaal rechts populistische partijen te reageren.

In deze bijdrage staan de verschillende manieren waarop West-Europese gevestigde partijen hebben gereageerd op het radicaal rechts populisme centraal. De bijdrage schetst de ontwikkeling van de radicaal rechts populistische partijfamilie sinds de jaren tachtig en analyseert waarom deze partijen de laatste drie decennia zo succesvol zijn gebleken. Ook wordt gedocumenteerd hoe gevestigde partijen van verschillende politieke signatuur inhoudelijk en strategisch gereageerd hebben op de opkomst van radicaal rechts populistische partijen en hoe succesvol deze reacties zijn geweest.

DE OPKOMST VAN RADICAAL RECHTS POPULISTISCHE PARTIJEN IN WEST-EUROPA

Het succes van de eerste radicaal rechts populistische partijen dateert van de jaren tachtig. In België, Frankrijk en Oostenrijk braken tussen 1985 en 1990 verschillende partijen door die hun wortels in het extreemrechtse, neofascistische of neonazimilieu hadden, maar recent het roer hadden omgegooid. Het Vlaams Blok (VB), het Front National (FN), en de Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ) voerden in deze periode campagne op nieuwe politieke issues (criminaliteit, immigratie) en combineerden deze nieuwe politieke agenda met sterke anti-establishmentretoriek. Deze formule bleek erg succesvol en de drie radicaal rechts populistische partijen wisten een grote schare kiezers aan zich te binden. In de jaren negentig werd de succesformule van deze partijen overgenomen door verschillende bestaande partijen, zoals de Lega Nord (LN) in Italië, de Fremskrittsparti (FrP) in Noorwegen en de Schweizerische Volkspartei (SVP) in Zwitserland, die hun aanhang zagen groeien na hun ideologische transformatie. In andere landen, zoals Nederland en Zweden, werden in de jaren negentig en nul nieuwe partijen opgericht die de radicaal rechts populistische boodschap uitdroegen. Ook deze partijen wisten een zekere mate van steun onder de bevolking te verwerven.

Het electorale succes van radicaal rechts populistische partijen is de laatste twee decennia sterk toegenomen (zie tabel 1). De succesvolste radicaal rechts populistische partij, de SVP, is bij de verkiezingen van 2007 de grootste partij geworden in het Zwitserse parlement en wordt gesteund door 29 procent van de Zwitserse bevolking. Ook een substantieel deel van het Noorse electoraat (22,9 procent) stemt op de FrP. De Dansk Folkeparti (DF) uit Denemarken, de Partij voor de Vrijheid (PVV) en de Oostenrijkse Bündnis Zukunft Österreich (BZÖ) en FPÖ hebben bij recente verkiezingen tussen de tien en twintig procent van de stemmen weten te halen, terwijl radicaal rechts populistische partijen in België, Finland, Italië en Zweden op dit moment over een aanmerkelijk kleinere achterban beschikken. Tegelijkertijd is er een aantal West-Europese landen waar radicaal rechts po-

pulistische partijen niet in nationale parlementen vertegenwoordigd zijn. Zo hebben deze partijen in Duitsland, Ierland, Portugal, Spanje en het Verenigd Koninkrijk tot op heden geen voet aan de grond weten te krijgen.

TABEL I

HET SUCCES VAN RADICAAL RECHTS POPULISTISCHE PARTIJEN IN WEST-EUROPA

<i>Land</i>	<i>Partij</i>	<i>Verkiezingsjaar</i>	<i>Verkiezingsresultaat</i>
België	Front National	2010	0.5%*
	Vlaams Belang	2010	7.7%
Denemarken	Dansk Folkeparti	2007	13.9%
Finland	Perussuomalaiset	2007	4.1%
Frankrijk	Front National	2007	4.3%*
Italië	Lega Nord	2008	8.3%
Nederland	Partij voor de Vrijheid	2010	15.5%
Noorwegen	Fremskrittspartiet	2009	22.9%
Oostenrijk	Bündnis Zukunft Österreich	2008	10.7%
	Freiheitliche Partei Österreichs	2008	17.5%
Zweden	Sverigedemokraterna	2010	5.7%
Zwitserland	Schweizerische Volkspartei	2007	29.0%

* Partij niet meer vertegenwoordigd in het parlement

Het succes van radicaal rechts populistische partijen kan uiteraard alleen door een complex aan factoren verklaard worden, maar de ideologische boodschap van deze partijen speelt in deze verklaring een cruciale rol.¹ Politicologisch en sociologisch onderzoek toont aan dat in alle West-Europese landen een groep kiezers bestaat die zeer kritisch tegenover Europese integratie en niet-westerse immigratie staat en politiek cynisch is.² Deze groep kiezers voelt zich niet vertegenwoordigd door gevestigde partijen en kan bijgevolg gemobiliseerd worden door radicaal rechts populistische partijen. Succesvolle radicaal rechts populistische partijen baseren hun politieke programma's, ondanks hun zeer verschillende historische achtergronden, allemaal op dezelfde ideologische uitgangspunten, te weten autoritarisme, nativisme, en populisme.³ Wanneer deze drie ideologische uitgangspunten vertaald worden naar concrete campagnethema's – meer blauw op straat, strengere straffen, minder immigratie, hogere inburgeringseisen, meer directe democratie – sluiten zij nauw aan bij de opvattingen van de zojuist genoemde groep kiezers.

REACTIES OP DE OPKOMST VAN RADICAAL RECHTS POPULISTISCHE PARTIJEN

De manier waarop gevestigde partijen reageren op de opkomst van radicaal rechts populistische partijen is primair afhankelijk van de mate waarin

deze succesvol zijn gebleken en derhalve aan gevestigde partijen electorale schade hebben toegebracht. Wanneer gevestigde partijen kiezers verliezen aan radicaal rechts populistische partijen zien zij zich gedwongen na te denken over manieren waarop zij deze kiezers kunnen terugwinnen. De Amerikaanse politicologe Bonnie Meguid onderscheidt drie types reacties van gevestigde partijen, die niet allemaal in dezelfde mate het gewenste effect zullen sorteren (zie tabel 2).⁴ Volgens Meguid hebben gevestigde partijen in de eerste plaats de mogelijkheid radicaal rechts populistische partijen te negeren door geen aandacht te besteden aan de issues waarop deze partijen campagne voeren. Het doel van deze strategie is om de salience van issues als immigratie en integratie naar beneden te brengen, zodat kiezers niet langer op basis van deze issues stemmen. In theorie zal het succes van radicaal rechts populistische partijen onder deze omstandigheden dalen. Een tweede mogelijkheid voor gevestigde partijen is om zich sterk af te zetten tegen de agenda van radicaal rechts populistische partijen. Dit betekent dat gevestigde partijen wel veel over immigratie en integratie gaan praten, maar op deze issues posities innemen die tegengesteld zijn aan die van radicaal rechts populistische partijen. Volgens Meguid zal deze strategie het issue ownership van radicaal rechts populistische partijen versterken en zal dit leiden tot een stijging van het electorale succes van deze partijen.⁵ Ten slotte kunnen gevestigde partijen radicaal rechts populistische partijen accommoderen door aandacht te besteden hun issues en in de richting van deze partijen op te schuiven. Wanneer deze strategie wordt gevolgd, zo veronderstelt Meguid, zal het issue ownership verschuiven naar de gevestigde partijen en zal de steun voor radicaal rechts populistische partijen afnemen.⁶

In West-Europa hebben de meeste gevestigde partijen de afgelopen jaren een accommoderende strategie gevolgd. Zij hebben uit de opkomst van radicaal rechts populistische partijen afgeleid dat kiezers veel belang hechten aan strenger immigratie- en integratiebeleid en hebben hun partijprogramma's aan de wensen van de kiezer aangepast.⁷ In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht is hierbij geen duidelijk onderscheid waar te nemen tussen de inhoudelijk-strategische reacties van linkse partijen (communistische, groene en sociaaldemocratische of socialistische partijen), centrumpartijen (christendemocratische en sociaal-liberale partijen) en rechtse partijen (conservatieve en liberale partijen). In de meeste West-Europese landen heeft het accommoderen van radicaal rechts populistische partijen echter niet geleid tot de electorale ondergang van deze partijen. Slechts enkele radicaal rechts populistische partijen hebben de afgelopen jaren kiezers verloren en dit is bijna altijd te wijten geweest aan interne strijd binnen deze partijen, bijvoorbeeld over leiderschap en de ideologische koers. Waarom de accommoderende strategie zo weinig succesvol blijkt is nog niet onomstotelijk

vastgesteld, maar het lijkt erop dat burgers het origineel boven het kopie verkiezen.

TABEL 2
STRATEGISCHE REACTIES GEVESTIGDE PARTIJEN

Strategie	Mechanismen			Effect op succes radicaal rechts populistisch partij
	Aanpassing issue salience	Aanpassing issue positie	Effect op issue ownership	
Negeren	Ja, daling	Nee	Nee	Ja, daling
Bestrijden	Ja, stijging	Ja, divergentie	Ja, komt duidelijker te liggen bij radicaal rechts populistische partij	Ja, stijging
Accommoderen	Ja, stijging	Ja, convergentie	Ja, verschuift naar gevestigde partij	Ja, daling

Als gevolg van de inhoudelijk-strategische reacties op de opkomst van radicaal rechts populistische partijen zijn gevestigde partijen langzaam opgeschoven in de richting van deze partijen. Met name op de thema's immigratie en integratie zijn de verschillen tussen de posities van gevestigde en radicaal rechts populistische partijen de laatste jaren kleiner geworden. De convergentie tussen de posities van deze twee groepen partijen heeft, in combinatie met de electorale groei van radicaal rechts populistische partijen, in veel West-Europese landen de balans naar 'rechts' doen doorslaan. Om deze reden hebben christendemocratische, conservatieve en liberale partijen in Denemarken, Italië, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk en Zwitserland besloten om met radicaal rechts populistische partijen te regeren (zie tabel 3).⁸

Zo vormde Silvio Berlusconi in 1994 een regeringscoalitie die bestond uit zijn Forza Italia (FI), de postfascistische Alleanza Nazionale (AN) en de radicaal rechts populistische LN, nadat deze alliantie van partijen een ruime meerderheid van de stemmen had behaald bij de eerste verkiezingen in de Tweede Republiek. Deze regeringscoalitie was echter slechts negen maanden aan de macht, maar wist in 2001 en 2008 met behulp de steun van het Italiaanse volk opnieuw gekozen te worden. Ondanks de regeringsdeelname van de postfascistische AN en de radicaal rechts populistische LN werd het eerste kabinet-Berlusconi als weinig controversieel gezien. Pas in 2000 ontstond er internationale onrust toen de Oostenrijkse Volkspar-

tij (ÖVP) besloot te gaan regeren met de FPÖ. Kort na de vorming van deze regeringscoalitie ontstonden er interne conflicten binnen de FPÖ, maar de ‘zwart-blauwe’ regeringscoalitie werd na de verkiezingen van 2003 niet-temin voortgezet en bleef ook aan de macht nadat Jörg Haider zich in 2005 van de FPÖ afsplitste en de BZÖ oprichtte. In daaropvolgende jaren traden radicaal rechts populistische partijen ook tot regeringscoalities toe in Denemarken, Nederland en Noorwegen. In de Scandinavische landen was de positie van de DF en de FrP binnen de regeringscoalitie echter bijzonder, daar deze partijen minderheidsregeringen steunden vanuit het parlement. In Denemarken bleek deze formule zeer succesvol en het minderheidskabinet dat geleid wordt door de liberale partij Venstre (V) regeert inmiddels bijna tien jaar. In Nederland wordt sinds kort ook met een minderheidsregering geëxperimenteerd en steunt de PVV het kabinet-Rutte I.⁹

TABEL 3

RADICAAL RECHTS POPULISTISCHE PARTIJEN IN DE REGERING

Land	Regering	Periode	Compositie	
			Gevestigde partijen	Radicaal rechts populistische partijen
Denemarken	Rasmussen I	2001-2005	V – KF	DF*
	Rasmussen II	2005-2007	V – KF	DF*
	Rasmussen III	2007-	V – KF	DF*
Italië	Berlusconi I	1994	FI – AN – CCD	LN
	Berlusconi II	2001-2006	FI – AN	LN
	Berlusconi III	2008-	PdL – MpA	LN
Nederland	Balkenende I	2002	CDA – VVD	LPF
	Rutte I	2010-	VVD – CDA	PVV*
Noorwegen	Bondevik II	2001-2005	KRF – H – V	FRP*
Oostenrijk	Schüssel I	2000-2002	ÖVP	FPÖ
	Schüssel II	2003-2006	ÖVP	BZÖ
Zwitserland	-	2003-2007	-	SVP
	-	2007-	-	SVP

* Radicaal rechts populistische partij steunt minderheidsregering

In andere West-Europese landen zijn radicaal rechts populistische partijen te klein om een rechtse coalitie aan een parlementaire meerderheid te helpen of worden zij door gevestigde partijen uitgesloten van regeringsdeelname. Het laatste is met name het geval in België, Frankrijk en Zweden, waar gevestigde partijen categorisch weigeren om samen te werken met radicaal rechts populistische partijen. Zo hebben de Vlaamse gevestigde partijen in 1989 een cordon sanitaire rond het VB gelegd en wordt lokale, regionale en nationale vertegenwoordigers van de Franse Union pour un

Mouvement Populaire (UMP) en de Union pour la Démocratie Française (UDF) sterk afgeraden om met het FN samen te werken.

Bovenstaand overzicht toont aan dat West-Europese partijen inhoudelijk hetzelfde reageren op de opkomst van radicaal rechts populistische partijen, maar tegelijkertijd verschillend denken over de eventuele regeringsdeelname van deze partijen. Een aantal christendemocratische, conservatieve en liberale partijen is wel bereid samen te werken met radicaal rechts populistische partijen, terwijl anderen dat niet zijn. Met name in de

Met name in de christendemocratische familie wordt zeer verschillend gedacht over samenwerking met rechts populistische partijen

christendemocratische partijfamilie wordt zeer verschillend gedacht over samenwerking met radicaal rechts populistische partijen. Zo kozen het Centro Cristiano Democratico (CCD) en de Unione dei Democratici Cristiani (UDC) in Italië, het CDA in Nederland, en de öVP in Oostenrijk ervoor om radicaal rechts popu-

listische partijen mee te laten regeren, terwijl Christen-Democratisch en Vlaams (CD&V) in Vlaanderen, het Centre Démocrate Humaniste (CDH), en de Kristdemokrater in Zweden dit altijd categorisch hebben afgewezen.¹⁰

Of gevestigde partijen gaan regeren met radicaal rechts populistische partijen lijkt af te hangen van het electorale gewicht dat radicaal rechts populistische partijen in de schaal leggen – zodra zij meer dan vijftien procent van de zetels hebben verworven worden zij doorgaans niet meer uitgesloten – en de banden die deze partijen eventueel hebben met het extreemrechtse milieu. Radicaal rechts populistische partijen die voortkomen uit een sterk nationalistische of neonazistische subcultuur, zoals het FN en het VB, worden doorgaans met meer scepticisme begroet dan radicaal rechts populistische partijen, zoals de DF, de LPF of SVP, die hun wortels hebben in de politieke mainstream. Ook voor christendemocratische partijen spelen deze factoren een belangrijke rol in hun besluitvorming, evenals de positie die deze partijen innemen in de politieke ruimte. Christendemocratische partijen die op culturele issues, en dan met name de issues immigratie en integratie, meer naar ‘rechts’ neigen zijn doorgaans eerder geneigd met radicaal rechts populistische partijen samen te werken dan christendemocratische partijen die hun posities op deze issues (nog) niet hebben aangepast. Met name de christendemocratische partijen in Scandinavië, die zich ter linkerkant van conservatieven en liberalen bevinden, zijn om deze reden minder geïnteresseerd in samenwerkingsverbanden.

CONCLUSIE

Radicaal rechts populistische partijen timmeren electoraal al enige decennia aan de weg, ondanks verwoede pogingen van gevestigde partijen om de electorale groei van deze partijen af te remmen. De gevolgen van de electorale opmars van radicaal rechts populistische partijen zijn inmiddels duidelijk zichtbaar. Zij hebben nieuwe issues op de politieke agenda gezet die ook door gevestigde partijen regelmatig besproken worden en zij hebben voor een ‘verrechtsing’ van de posities van gevestigde partijen gezorgd, met name op de issues immigratie en integratie. Als gevolg van deze ontwikkelingen zijn de ideologische overeenkomsten tussen christendemocratische, conservatieve, en liberale partijen enerzijds en radicaal rechts populistische partijen anderzijds toegenomen. Dit heeft geleid tot de recente regeringsdeelname van radicaal rechts populistische partijen in Denemarken, Italië, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk en Zwitserland.

De inhoudelijk-strategische reacties op de opkomst van radicaal rechts populistische partijen hebben het electorale tij echter niet weten te keren. Gevestigde partijen die radicaal rechts populistische partijen inhoudelijk tegemoet zijn gekomen en met deze partijen zijn gaan regeren hebben hier vaak niet van geprofiteerd. In de uitzonderlijke gevallen waar dit wel gebeurde (Nederland en Oostenrijk) waren radicaal rechts populistische partijen nauwelijks geïnstitutionaliseerd en gingen zij ten onder aan interne strijd en leiderschapsperikelen. Tegelijkertijd lijken alternatieve strategieën ook weinig succesvol. Het negeren van radicaal rechts populistische partijen, het inhoudelijk bestrijden van deze partijen en het uitsluiten van deze partijen door middel van een cordon sanitaire lijken geen invloed te hebben op de steun voor deze partijen. Ook hier geldt dat als radicaal rechts populistische partijen electorale verliezen lijden, dit het gevolg is van interne partijprocessen.

Het blijkt dus niet eenvoudig voor gevestigde partijen om de politieke agenda te controleren en kiezers die in het verleden naar radicaal rechts populistische partijen overgelopen te zijn terug te winnen. Zij zullen zich aan de nieuwe politieke situatie moeten aanpassen, bijvoorbeeld door een eigen visie te ontwikkelen op de issues die radicaal rechts populistische partijen agenderen.

Noten

-
- 1 Voor een overzicht van verklaringen voor het succes van radicaal rechts populistische partijen zie bijvoorbeeld Cas Mudde, *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge

University Press, 2007; Elizabeth Carter, *The Extreme Right in Western Europe. Success or Failure?* Manchester: Manchester University Press, 2005; Herbert Kitschelt, *The Radical Right in Western Europe. A Comparative Analysis*. Ann Arbor: Michigan University Press, 2005;

- Piero Ignazi, *Extreme Right Parties in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2005; Pippa Norris, *Radical Right. Voters and Parties in the Electoral Market*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- 2 Deze groep kiezers heeft ook duidelijke demografische en sociaaleconomische kenmerken en wordt gedomineerd door lager opgeleide mannen met een lage sociaaleconomische status.
 - 3 Onder autoritarisme verstaat de Nederlandse politicoloog Cas Mudde het geloof in een strikt geordende samenleving waarin inbreuken op autoriteit streng bestraft dienen te worden. Mudde omschrijft nativisme als een combinatie van nationalisme en xenofobie, waarbij de overtuiging dat 'non-natives' een bedreiging vormen voor de homogene natiestaat centraal staat. Ook populisme ziet Mudde als een ideologisch kenmerk, waarbij de idee van belang is dat de samenleving bestaat uit twee homogene en antagonistische groepen, het goede volk enerzijds en de slechte elite anderzijds, net als de idee dat de wil van het volk richtinggevend zou moeten zijn in de politiek (Mudde 2007).
 - 4 Bonnie Meguid, 'Competition between Unequals. The Role of Mainstream Party Strategy in Niche Party Success', *American Political Science Review* 99 (2005), nr. 3, pp. 347-359.
 - 5 Politieke partijen bezitten een issue wanneer zij door kiezers als het meest competent of geloofwaardig worden gezien op dit issue.
 - 6 Meguid wijst er echter op dat de effecten van de verschillende strategieën in partijsystemen met meerdere gevestigde partijen in grote mate afhankelijk zijn van de mate waarin deze gecoördineerd worden. Wanneer in een partijstelsel als het Nederlandse verschillende gevestigde partijen verschillende strategieën hanteren zal dit het issue ownership van radicaal rechts populistische partijen versterken en dus hun electorale succes bevorderen.
 - 7 Joost van Spanje, 'Contagious parties. Anti-immigration parties and their impact on other parties' immigration stances in contemporary Western Europe', *Party Politics* 16 (2010), nr. 5, pp. 563-586. Voor informatie over de Nederlandse situatie zie Kees van Kersbergen en André Krouwel, 'A double edged sword! The Dutch centre-right and the "foreigners issue"', *Journal of European Public Policy* 15 (2008), nr. 3, pp. 398-414; Wouter van der Brug, Meindert Fennema, Sjoerdje van Heerden en Sarah L. de Lange, 'Hoe heeft het integratiedebat zich in Nederland ontwikkeld?', *Migrantenstudies* 25 (2009), nr. 3, pp. 198-220.
 - 8 Voor een gedetailleerdere studie van de regeringsdeelname van radicaal rechts populistische partijen zie Sarah L. de Lange, *From Pariah to Power. Explanations for the Government Participation of Radical Right-Wing Populist Parties in West European Parliamentary Democracies*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen, 2008.
 - 9 Ook in Zwitserland neemt de svp deel aan de regering. In dit land worden regeringscoalities echter op een andere manier samengesteld dan in andere West-Europese landen. Zwitserland kent een traditie van collegiaal bestuur, waarbij alle partijen die in het parlement vertegenwoordigd zijn ook zetelen in de Federale Raad. Sinds de Tweede Wereldoorlog bestond een vaste verdeelsleutel voor de zeven zetels in deze raad, maar als gevolg van de electorale groei van de svp is deze sleutel in 2003 aangepast. Sindsdien mag de svp twee leden afvaardigen naar de Federale Raad.
 - 10 Daarnaast bestaan ook binnen de genoemde christendemocratische partijen verschillende opvattingen over het al dan niet regeren met radicaal rechts populistisch partijen. Binnen de cd&v is bijvoorbeeld in het verleden heftig gediscussieerd over de noodzaak van het cordon sanitaire rond het vb. In deze discussie stonden partijleden die verbonden waren aan de vakbond acv en voorstander waren van het cordon tegenover partijleden die tot de Vlaams-nationalistische vleugel van de partij behoorden.